

Aulangon
LUONNONSUOJELUALUE

Aulangon Luonnonsuojelualue

kuuluu vuoden 1932 alusta Hämeenlinnan kaupungin alueeseen. Se on Vanajaveden itäpuolella lähes 4 km:n päässä kaupungista, Hattulan kirkolle vievän maantien varressa. Tämä tie erottaa sen rantapuistosta ja siinä olevasta matkailijain suosimasta Aulangon hotellista.

Aulangon alue julistettiin erityiseksi luonnonsuojelualueeksi Hämeen läänin maaherran heinäk. 4. päivänä 1930 antamalla päätöksellä. Alueen muodostamiseen luonnonsuojelualueeksi ja sen rauhoittamiseen on ollut useita syitä.

Alueen korkeimmassa kohdassa, Aulangon vuoren laella, joka kohoaa 150 m merenpinnan ja 70 m Aulangonjärven yläpuolelle, on pakanuuden ajalla ollut muinaislinna. Linnan paikaksi laki sopikin hyvin, sillä sen kolmelle taholle jyrkästi viettävät rinnetet helpottivat linnan puolustamista. Tämä hämäläisten vanha varustus lienee tullut hävitetyksi vuoden 1250 tienoilla, jolloin maahan tulleet ruotsalaiset ryhtyivät rakentamaan nytkin vielä kaupungin liepeellä jäyhänä kohoavaa Hämeen linnaa. Muinaislinnan viimeiset rakennuskivet on vuorelta viety paljon myöhemmin, vasta viime vuosisadalla. Luonnonsuojelualueeseen liitetyllä Lusikkaniemellä on varmaan myös oma hämäärään muinaisuuteen häipyvä historiansa. Sen alkuperäinen nimi, Hiiden niemi, kuulostaa vallan toiselta kuin nykyinen. Ehkäpä sen korkeimmalla kohoumalla olevat kivet ovat vanhoja uhrikiviä.

Aulangon alue ei enää ole täysin alkuperäinen, vaan ihmiskäsi on sitä paljon muovannut. Hämeen läänin maaherran O. C. Rehbinderin toimesta oli 1840-luvulla Vanajaveden vastakkaisella puolella oleva louhikkoinen niemi tasattu ja siihen perustettu n. 15 ha:n laajuinen puisto, joka v. 1848 joutui Hämeenlinnan kaupungin omaksi. Nelisenkymmentä vuotta myöhemmin samanlaiseen, mutta

paljon suurisuuntaisempaan tehtävään Aulangon n. 100 ha:n laajuisella alueella ryhtyi sen omistaja, eversti Hugo Standertskjöld. Kallioita louhittiin, nykyiset Joutsen- ja Metsälampi, joiden pinta-ala on 4,2 ha, kaivettiin poistamalla niiden kohdalta maata n. 100.000 m³ ja siirtämällä se vastaisille puistoalueille ja metsiin, uusia teitä rakennettiin 14 km:n pituudelta, entisen muinaislinnan paikalle pystytettiin 33 m:n korkuinen harmaakivinen näkö-torni. Tornin juurelta Aulangonjärvelle tehtiin kiviportaat ja kalliojyrkänteen alareunaan louhit- tiin luola, johon pystytettiin R. C. Stigellin kivistä veistämä karhuryhmä. Lisäksi rakennettiin huvi- majoja ja laitureita sekä kuusi varsinaista puisto- aluetta, joiden yhteinen pinta-ala on 17,5 ha. Näi- hin istutettiin kotimaisia jaloja puita ja useita ulko- maisia puulajeja, joita myös hankittiin teiden var- siin ja siroteltiin osin metsäänkin. Työ ei kuiten- kaan rajoittunut vain nykyiseen luonnonsuojelu- alueeseen, vaan samanaikaisesti perustettiin myös Vanajaveden rannalla oleva valtaisa rantapuisto.

Luonnonsuojelualueeksi Aulangon alueella on varsin suuret luontaisetkin edellytykset. Maaston vaihtelevaisuus, kauniin Aulangonjärven ja Vanaja- veden liittyminen siihen, Hämeenlinnan kaupungin läheisyys, parin tunnin rautatiematka Helsingistä, erinomaiset liikenneyhteydet, matkailijoiden käy- tettävänä oleva hyvä hotelli ja ravintola, lähiseu- tujen historialliset muistot ja seudun kauneus ovat etuja, jotka ratkaisevasti vaikuttavat luonnon- suojelualan tarkoituksenmukaisuuteen ja viihtyi- syyteen.

Aulangon luonnonsuojelualueella kävijöille huo- mautetaan, että luonnonsuojelulain 9. pykälän pe- rusteella tällä luonnonsuojelualueella on kielletty

*kukkien, sienien ja marjojen poimiminen,
lintujen ja muiden eläinten hätyyttäminen,*

Valkoisilla rajaviivoilla ympäröity osa on Aulangon luonnonsuojelualuetta. Etualalla rantapuisto ja Aulangon hotelli. — Valok. Ilmavoimat

muunlainen luonnon turmeleminen ja häiritseminen,

alueella olevien veistosten, penkkien, tienviittojen ja rakennusten piirteleminen ja muu vahingoittaminen.

Sellaisten rauhoitettujen eläinten tuhoojien kuin koirien ja kissojen laskeminen luonnonsuojelualueelle on ehdottomasti kiellettyä, samoin avotulen pito.

Luonnonsuojelualueelle on siis tultava luonnosta nauttimaan eikä sitä hävittämään ja turmelemaan. Vain silloin alue tarjoaa parhaansa, unohtumattoman kuvan Hämeen kauniista, tarvelemättömästä luonnosta, mielenrauhan ja viihtyisän levon. Kuta täydellisemmin rauhoitusmääräyksiä noudatetaan, sitä tarkoituksenmukaisemmaksi alueen hoito voidaan kehittää ja sitä paremmalla syyllä sen vaihtelurikkauden lisäämiseen varoja uhrata.

Tähän kirjaseen liittyvän *Aulangon luonnonsuojelualueen kartan* avulla kulku puiston monisokkeloisilta tuntuvilla teillä on ensikertaisellekin mah-

Luonnonsoojelualan pohjoisosaa. Aulangonjärvi ja
Lusikkaniemi. — Valok. E. Viitasalo.

dollinen. Teiden viitoituksessa on käytetty kuva-kieltä, joka sopii yhtä hyvin kotimaiselle kuin ulkomaisellekin kävijälle. Viitoissa olevia kuvia vastaavat puiston kohdat on kartalle merkitty samanlaisin merkein, Joutsenlampi joutsenella, Karhunluola karhulla jne. Viitoissa olevat nuolet osoittavat mihin suuntaan viitalta asianomaiselle paikalle on mentävä, ja viittojen numeroiden avulla löydetään helposti vastaava kohta kartalta.

Luonnonsuojelualueella on kolmenlaisia, kartalle eri tavoin merkittyjä *teitä*: autoteitä, kävelyteitä ja polkuja. Vastaisuudessa näistä pidetään tietenkin parhaassa kunnossa autotiet ja kävelytiet; poluiksi jäävistä teistä jatkuvasti pidetään käyttö-kunnossa vain polun levyinen osa.

Alueen suosituimmat *nähtävyydet* keskittyvät näkötorniin ja sen läheisyydessä kallion reunalla olevaan näköalaparvekkeeseen, Karhunluolaan, Lusikkaniemeen, Aulangonjärven ranta-alueeseen, Metsälampeen ja Joutsenlampeen sekä ns. linnakkeeseen.

Aulangon laaja puisto tarjoaa nähtäväksi monenlaisia metsäkuvia. — Valok. E. Viitasalo.

AUTOLLA KULKIJA pääsee näkötornin läheisyyteen vain yhtä tietä (tienviitat 1—8) ja tätäkin saa ajaa vain yhteen suuntaan. Karhunluolalle ja Aulangon ranta-alueelle päästään poikkeamalla vasempaan tienviitalta 5 ja ajamalla auto Karhunluolan luo. Sieltä auto on palautettava samaa tietä tienviitalle 23, josta käännytään vasempaan näkötornia kohden tienviitalle 6. Tienviitalta 6 käydään Metsälammella, ja edelleen ajettaessa auto jätetään tornin alla olevaan autojen pitopaikkaan (tienviitat 8 ja 9). Täältä mennään näkötorniin, ja, jos Karhunluolalla ei vielä ole

käyty, laskeudutaan kiviportaita alas mainitulle luolalle ja Aulangonjärven rantapuistoon. Sopivinta on silloin palata tiepylväiden 21, 24 ja 25 ohi, jolloin nousu tornille on verraten vaivatonta.

Näkötornin pysähdyspaikasta jatketaan matkaa Metsälammen etelärantaa vasemmalta kaartuen, autotietä Joutsenlammen eteläpäähän, johon voi autonsa jättää tienviitan 11 luona olevalle autojen pitopaikalle ja käydä katsomassa Joutsenlammen lintuja ja kaloja. Tienviitalta 11 alkaa vanha, kivikaiteilla varustettu tie. Edempänä se kulkee korkealla rinteellä, josta puiden lomitse voi nähdä myös Vanajaveden.

POLKUPYÖRÄLLÄ AJO on sallittu vain samaan suuntaan kuin autolla.

JALANKULKIJA voi järjestää käyntinsä luonnonsuojelualueella paljon vapaammin. Maantieltä hän pääsee mukavasti puistoon joko linnakkeen kautta, ravintolasta tulevaa tietä (tienviitalle 14) tai autotietä tienviitalle 1 ja siitä suoraan lehtikusikujannetta ylös tienviitalle 17 ja edelleen Joutsenlammelle, johon muistakin edellämainituista lähtökohdista helposti päästään.

Aulangon vuori näkötorneineen järveltä nähtynä
— Valok. E. Viitasalo.

Joutsenlampi on kaunis ja tunnelmallinen.
— Valok. E. Viitasalo.

Metsälammelle mennään mieluummin tienviitan 3 ohi ja siitä autotietä tienviitalle 6, josta poikeetaan oikeaan. Lammelle pääsee myös Joutsenlammen eteläpäästä uutta autotietä.

Näkötornin luona, jossa on kahvila, voidaan viipyä pitempäänkin. Rinteellä olevalta parvekkeelta Aulangonjärvelle avautuva näköala on puiston kauneimpia.

Karhunluolalle päästään helpoimmin kiviportaita tienviitalta 19. Luolan alapuolella on lähde, jonka luota (tiepylväältä 20) polku lähtee *Lusikkaniemeen*. Sielläkään käyntiä ei pitäisi unohtaa.

Aulangonjärven rantapuisto on siksi viihtyisä, että sielläkin oloon on varattava aikaa. Paluu puistosta maantielle voidaan suunnata tiepylväiden 22 ja 23 ohi tienviitoille 5 ja 3 sekä sieltä joko autotietä tienviitalle 1 tai Joutsenlammelle ja edelleen linnakkeelle.

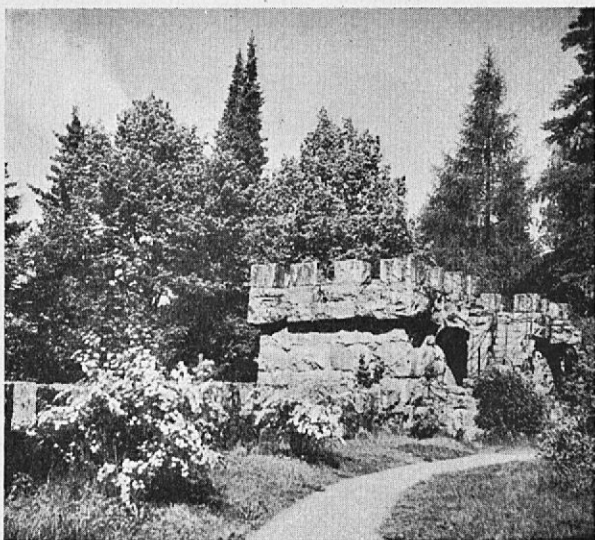

Joutsenlampea joutsenineen. — Valok. E. Viitasalo.

JOUTSENLAMMEN runsas linnusto ja tuhatlukuiset kultasäynäät ovat sotavuosina tuhoutuneet. Siitä huolimatta sen puu- ja pensasistutuksilla somistetut rannat muodostavat vielä nytkin puistoalueen keskeisimmän nähtävyyden.

ERI VUODENAIKOINA on Aulangon puistolla oma viehätöksensä. Se on mitä kaunein keväällä vuokkojen ja kielojen kukkiessa ja linnunlaulun helskyessä — alueen linnusto onkin runsaan puulaji- ja pensasvalikoiman ansiosta hyvin rikas. Se on kaunis sydänsuvella tuuheassa lehtevyydessään ja uneksuvassa rauhassaan. Se on erittäin kaunis syksyllä, kun lehtipuiden väri-loisto on ylimmillään. Ja se on kaunis talvella, kun

Linnake. — Valok. E. Viitasalo.

puut ovat huurteessa ja siniset varjot leikkaavat hohtavaa hankea.

AULANGON LUONNONSUOJELUALUE on kansallispuiston luontoinen. Sen luonnon kauneus on yhteistä, kallista omaisuuttamme. Jokaisella matkailijalla ja retkeilijällä on oikeus siitä nauttia, mutta myöskin velvollisuus sitä suojella. Sen vuoksi on edellä (s. 3) esitettyjen rauhoitus-säännösten tarkka noudattaminen välttämätöntä. Kaikkinainen luonnon turmeleminen on ehdottomasti kielletty. Eväspapereitakaan tai muita jätteitä ei saa jättää luontoa rumentamaan. Rikkomuksista seuraa luonnonsuojelulain 23 §:n määräämä rangaistus.

PUISTOALUEILLE on viime vuosina istutettu useita kymmeniä lajeja koristepensaita ja -puita, pääasiallisesti sellaisia, joilla on suuri koriste-arvo joko kukkiessaan tai syksyllä lehtien värin muuttuessa punertavaksi.

Suomen Luonnonsuojeluyhdistys

MAAN LUONNON YSTÄVIEN YHTEENLIIT-
TYMÄT SUOMEN LUONNON KAUNEUDEN
JA RIKKAUDEN TURVAAMISEKSI.

Jäsenet saavat ilmaiseksi vuosittain
ilmestyvän julkaisun »Suomen Luonto».

Jäseneksi ilmoittautuminen osoitteella:

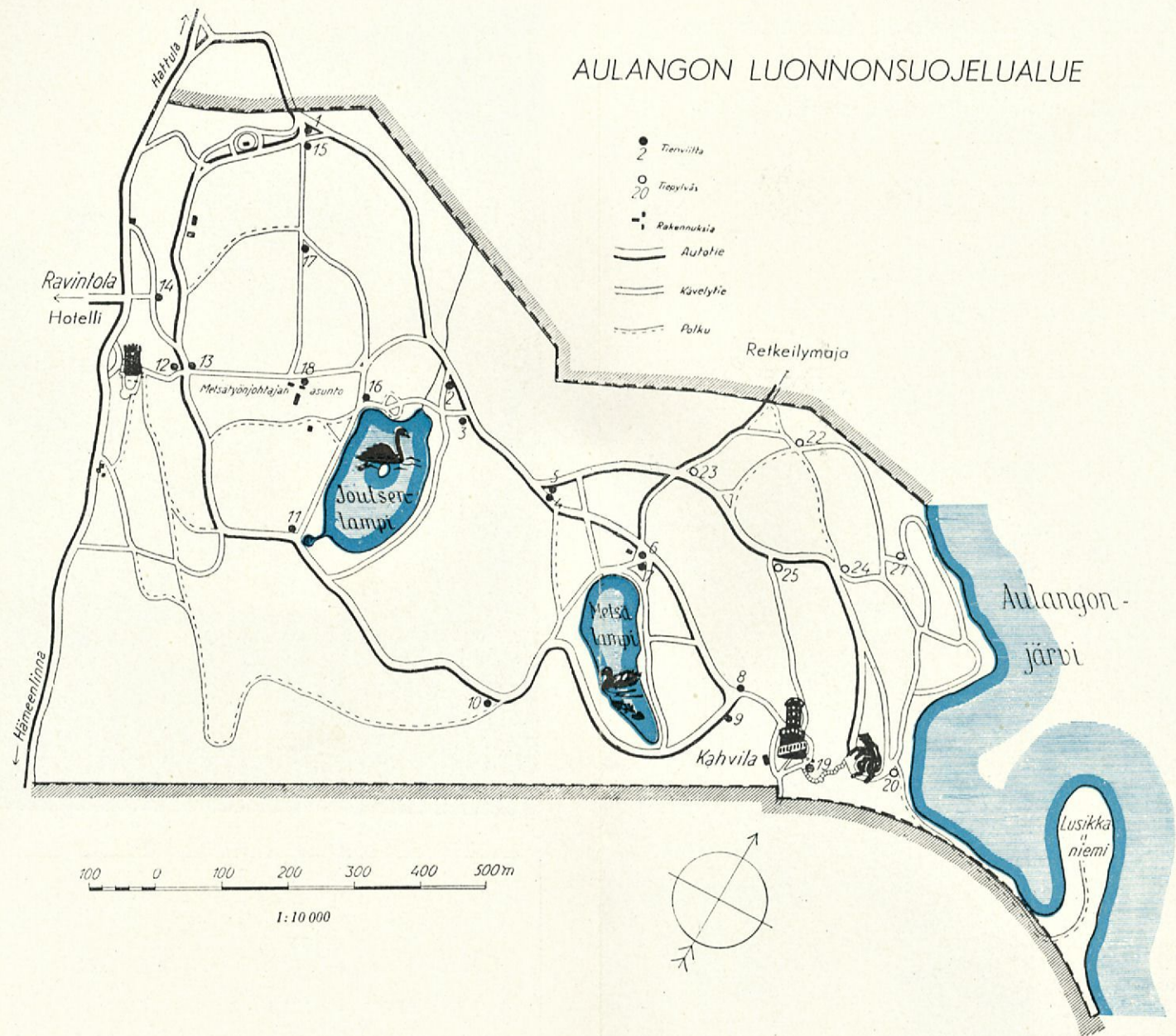
SUOMEN LUONNONSUOJELUYHDISTYS
HELSINKI, UNIONINKATU 40 A.

Kärhunluola. —
Valok. E. Viita-
salo.

AULANGON LUONNONSUOJELUALUE

JULKAISIJA

Suomen Matkailijayhdistys

MIKONK. 15. HELSINKI

PUH. VAIHDE 61391